

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 6, Αρ. 1Α (2011)

Εναλλακτικές Μορφές Εκπαίδευσης



ΤΟΜΟΣ Α
PART / ΜΕΡΟΣ Α

Εφαρμογές της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας
στην εκπαίδευση ή κατάρτιση του γυναικείου
αγροτικού πληθυσμού

Ειρήνη Γεωργιάδη, Άννα Κόκκαλη

doi: [10.12681/icodl.764](https://doi.org/10.12681/icodl.764)

Εφαρμογές της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας στην εκπαίδευση ή κατάρτιση του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού

Applications of distance methodology in the education or training of rural women population

Ειρήνη Γεωργιάδη

Χημικός
ΣΕΠ στην Ανοικτή και
εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση,
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο,
Πάτρα, Ελλάδα
georgiadu@yahoo.gr
r.georgiadu@eap.gr

Άννα Κόκκαλη

Πτυχιούχος Παιδαγωγικού Τμήματος
Πανεπιστημίου Πατρών και Φοιτήτρια
Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Πάτρα, Ελλάδα
anna.kokkali@yahoo.gr

Abstract

This work aims to elect the importance of distance methodology in the education and training of rural women population. For the achievement of purpose of this work was held bibliographic research and was investigated characteristic cases of application of distance methodology in the education of particular team of population. From this investigation became obvious the important role of distance education in the emancipation and the upgrade of role of women of countryside, in their access in the knowledge, in the fighting of unemployment and in the improvement of conditions of their life. Moreover the bibliographic research showed that so that they are achieved the objectives of distance programs of education or training of women of countryside, will be supposed are taken into consideration at the planning and their application social, educational, technological and economic conditions that prevail in the region of existence of this women, so that are selected the suitable educational tools and the suitable educational process.

Περίληψη

Η εργασία αυτή στοχεύει να αναδείξει τη σημαντικότητα της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας στην εκπαίδευση και κατάρτιση του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού. Για την επίτευξη του στόχου της εργασίας διενεργήθηκε βιβλιογραφική έρευνα και διερευνήθηκαν ενδεικτικές περιπτώσεις εφαρμογής της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας στην εκπαίδευση της συγκεκριμένης ομάδας του πληθυσμού. Από τη διερεύνηση αυτή έγινε εμφανής ο σημαντικός ρόλος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη χειραφέτηση και την αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών της υπαίθρου, στην πρόσβασή τους στην γνώση, στην καταπολέμηση της ανεργίας και στη βελτίωση των συνθηκών της ζωής τους. Επιπλέον, η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας έδειξε ότι προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι των εξ αποστάσεως προγραμμάτων εκπαίδευσης ή κατάρτισης των γυναικών της υπαίθρου, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή τους οι κοινωνικές, εκπαιδευτικές, τεχνολογικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή διαβίωσης των γυναικών αυτών, ώστε να επιλεγούν τα κατάλληλα εκπαιδευτικά εργαλεία και η κατάλληλη εκπαιδευτική διαδικασία.

Key-words: *distance education and training, rural women population*

Εισαγωγή

Η αγροτική ανάπτυξη αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την οικονομία πολλών ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων κρατών. Η αναγκαιότητα για βελτίωση των αγροτικών προϊόντων και για αύξηση της ανταγωνιστικότητας στον αγροτικό τομέα δημιουργεί επιτακτικότερη την ανάγκη για την εκπαίδευση και κατάρτιση του πληθυσμού της υπαίθρου. Δεδομένου ότι στην αγροτική παραγωγή συμμετέχει κατά μεγάλο ποσοστό ο γυναικείος αγροτικός πληθυσμός η βιωσιμότητα της αγροτικής ανάπτυξης εξαρτάται κατά πολύ από την εκπαίδευση της ομάδας αυτής του πληθυσμού.

Η βιβλιογραφική επισκόπηση που διενεργήθηκε λοιπόν, είχε σαν σκοπό να διερευνηθούν περιπτώσεις εφαρμογής της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας για την εκπαίδευση και κατάρτιση του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού. Ο βασικός όμως στόχος της έρευνας αυτής δεν είναι απλώς να περιγράψει τις περιπτώσεις αυτές, αλλά κυρίως να επισημάνει τη σημαντικότητα της εφαρμογής της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας για αυτή την ιδιαίτερη ομάδα του πληθυσμού και να συσχετίσει το κοινωνικό, οικονομικό και τεχνολογικό υπόβαθρο κάθε περιοχής με την επιλογή της κατάλληλης εκπαιδευτικής διαδικασίας και των εκπαιδευτικών εργαλείων. Ο λόγος που επιλέχθηκε αυτή η ομάδα - στόχος είναι αφενός μεν επειδή αποτελεί μεγάλο τμήμα του συνολικού αγροτικού πληθυσμού και αφετέρου σε πολλές των περιπτώσεων αποτελεί μειονεκτική ομάδα ως προς την πρόσβαση στην γνώση και την ανεργία, εξαιτίας οικογενειακών, κοινωνικών και θρησκευτικών περιορισμών.

Για να εντοπιστούν οι περιπτώσεις που αφορούσαν την εκπαίδευση των γυναικών της υπαίθρου αναζητήθηκαν έρευνες από επιστημονικά περιοδικά, όπως το Distance Education και χρησιμοποιήθηκαν μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο.

Σημαντικός αριθμός μελετών και ερευνών που εντοπίστηκαν, αφορούν κυρίως τις αναπτυσσόμενες χώρες όπως το Μπαγκλαντές (Sultana and Kamal, 2002), το Πακιστάν (Sheikh, 2005), την Νότια Ινδία (Balasubramanian, Thamizoli, Umar, Kanwar, 2010), όπου συνήθως τα στερεότυπα και οι κοινωνικές προκαταλήψεις αποτελούν φραγμό στην ισότιμη συμμετοχή των γυναικών και ειδικότερα των αγροτισσών στην εκπαίδευση και την επαγγελματική τους εξέλιξη. Οι έρευνες αυτές δείχνουν την προσπάθεια των χωρών αυτών να αναβαθμίσουν το ρόλο των γυναικών της υπαίθρου και προς όφελος των ιδίων των γυναικών και των οικογενειών τους, αλλά και για να ενισχυθεί η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Επίσης, βρέθηκαν ενδιαφέρουσες έρευνες που αφορούσαν περιπτώσεις εκπαίδευσης του γυναικείου πληθυσμού σε αγροτικές νησιωτικές περιοχές, όπως στα νησιά Φίτζι (Morrison, 2008), στη Τζαμάικα, στις Φιλιππίνες (Lucas, 1999) και σε αραιοκατοικημένες περιοχές, όπως η έρημος Κόμπι στη Μογγολία (Robinson, 1999), και περιοχές της Αυστραλίας (Warner, 1993), όπου η εκπαίδευση από απόσταση αποτελεί ιδανική λύση για την επιμόρφωση των γυναικών της υπαίθρου.

Οι έρευνες που εντοπίστηκαν στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου η ισότητα μεταξύ γυναικών και αντρών αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα και αξία, αφορούσαν κυρίως περιπτώσεις εξ αποστάσεως εκπαιδευτικών συστημάτων για τη δια βίου κατάρτιση και εκπαίδευση των απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα γενικά και όχι ειδικότερα του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού.

Στην Ελλάδα, ενδιαφέρον παρουσιάζει μια έρευνα που αφορά ένα πιλοτικό πρόγραμμα που σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε από την ερευνητική ομάδα του ΤΕΙ Αθηνών. Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε σε επιλεγμένες απομακρυσμένες περιοχές της ηπειρωτικής χώρας, στα Ιόνια νησιά και σε νησιά του Αιγαίου πελάγους

(Perivoliotis-Chrysovergis, 2006). Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των γυναικών της ελληνικής υπαίθρου, αρκετές από τις οποίες ήταν άνεργες ή χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Το περιεχόμενο του προγράμματος αφορούσε θέματα σχεδιασμού και παραγωγής ποιοτικών βιοτεχνικών προϊόντων και θέματα οργάνωσης μιας βιοτεχνικής μονάδας. Έγινε προσπάθεια ώστε το υλικό του προγράμματος που ήταν CD, έντυπο υλικό και υλικό που προσφέρθηκε μέσα από την ιστοσελίδα του ΤΕΙ Αθηνών, να είναι όσο το δυνατόν σε απλή γλώσσα, ελκυστικό και με πολλά παραδείγματα και εικόνες. Η αξιολόγηση του προγράμματος έδειξε ότι η κατάρτιση των γυναικών προσέφερε την ευκαιρία στις γυναίκες της υπαίθρου να παράγουν ποιοτικά προϊόντα, να αναπτύξουν την επιχειρηματικότητά τους και να στηρίξουν το οικογενειακό και εθνικό εισόδημα.

Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει σημαντικός αριθμός ερευνών που αφορούν περιπτώσεις εφαρμογής εξ αποστάσεως προγραμμάτων για την εκπαίδευση και κατάρτιση των γυναικών της υπαίθρου στην ασιατική ήπειρο. Η εργασία αυτή θα επικεντρωθεί σε τέσσερις από αυτές τις περιπτώσεις και θα προσπαθήσει μέσα από την περιγραφή και ανάπτυξη των αντίστοιχων προγραμμάτων, να επισημάνει την σημαντικότητα της εφαρμογής της μεθοδολογίας από απόσταση για την εκπαίδευση του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού και να συνδέσει την εκπαιδευτική διαδικασία και τα εκπαιδευτικά μέσα που επιλέχθηκαν με το κοινωνικό, μορφωτικό και οικονομικό υπόβαθρο των εκπαιδευομένων γυναικών.

Η περίπτωση του Μπαγκλαντές

Το Μπαγκλαντές είναι μια πυκνοκατοικημένη αναπτυσσόμενη χώρα (875 άτομα ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο), με υψηλό ποσοστό αναλφαβητισμού (49% στους άνδρες και 71% στις γυναίκες). Περισσότερα από τα τρία τέταρτα του πληθυσμού (80% περίπου) ζουν σε αγροτικές περιοχές και το ήμισυ του αγροτικού πληθυσμού είναι γυναίκες, οι οποίες εξαιτίας της εξάρτησης από τους άντρες και κοινωνικών και θρησκευτικών περιορισμών δεν έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην ενίσχυση της οικονομικής τους κατάστασης. Καθίσταται λοιπόν επιτακτική ανάγκη για τις γυναίκες της υπαίθρου να αποκτήσουν τις γνώσεις και τις κατάλληλες δεξιότητες για να συμμετέχουν στις αγροτικές επιχειρήσεις.

Η κυβέρνηση της χώρας έχει αναλάβει πρωτοβουλίες για να ενισχύσει τη γυναικεία εκπαίδευση, όπως η δωρεάν παροχή εκπαίδευσης σε γυναίκες που φοιτούν στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ένα μεγάλο τμήμα όμως του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού, δεν μπορεί να συμμετάσχει σε προγράμματα που προσφέρονται από τα συμβατικά ιδρύματα, εξαιτίας του μεγάλου ποσοστού αναλφαβητισμού και οικογενειακών και κοινωνικο-πολιτιστικών περιορισμών. Η μεθοδολογία της εκπαίδευσης από απόσταση εφαρμόζεται για την ενίσχυση της παιδείας των γυναικών της υπαίθρου, με τη χρήση των κατάλληλων εκπαιδευτικών εργαλείων (Sultana, and Kamal, 2004).

Ο γυναικείος αγροτικός πληθυσμός στο Μπαγκλαντές δεν έχει πρόσβαση στις σύγχρονες τεχνολογίες εξαιτίας της έλλειψης γνώσεων και προσβασιμότητας σε αυτές. Ωστόσο, έχουν πρόσβαση σε ραδιοφωνικές εκπομπές. Για το λόγο αυτό, στο σχεδιασμό των εξ αποστάσεως εκπαιδευτικών προγραμμάτων λαμβάνεται υπόψη ο εκπαιδευτικός στόχος των προγραμμάτων, το μορφωτικό και κοινωνικό υπόβαθρο των γυναικών της υπαίθρου και η προσβασιμότητα στα διάφορα εκπαιδευτικά εργαλεία. Για παράδειγμα για τα εκπαιδευτικά προγράμματα αλφαβητισμού γίνεται χρήση έντυπου υλικού, κασετών ήχου και βίντεο και των μέσων μαζικής ενημέρωσης (ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές), σε συνδυασμό με πρόσωπο με πρόσωπο συναντήσεις. Για τα προγράμματα κατάρτισης που στοχεύουν στην ανάπτυξη των

επιχειρηματικών δεξιοτήτων του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού γίνεται χρήση των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών, επειδή το έντυπο υλικό δεν είναι κατάλληλο εξαιτίας του σημαντικού ποσοστού αναλφαβητισμού.

Ενδεικτικό παράδειγμα είναι το πρόγραμμα για την ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των γυναικών της υπαίθρου, που οργανώθηκε με συνεργασία του κράτους, μη κυβερνητικών οργανώσεων και του ανοικτού πανεπιστημίου του Μπαγκλαντές. Το έργο που ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 1997 και ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2000 έγινε σε τρεις φάσεις. Στην 1^η φάση έγινε η ανάπτυξη του προγράμματος, στη 2^η η ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού και στην 3^η η παράδοση του υλικού, η εφαρμογή και η αξιολόγηση του προγράμματος. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν 5 εκπαιδευτές και 100 εκπαιδευόμενες, χωρισμένες σε 5 ομάδες. Για κάθε ομάδα ορίστηκε ένα κέντρο υποδοχής, όπου ο υπεύθυνος εκπαιδευτής ενημερώθηκε με διήμερο σεμινάριο και έλαβε το εκπαιδευτικό υλικό, που περιλάμβανε το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο, πίνακες ανακοινώσεων, αφίσες, χάρτες και κατάλληλο ραδιοτηλεοπτικό υλικό. Στη συνέχεια ο εκπαιδευτής οργάνωσε την πρώτη συνάντηση με τις αγρότισσες της ομάδας του, παρέδωσε το υλικό, φρόντισε για την ενημέρωσή τους και ήταν υπεύθυνος για την επίλυση των αποριών τους και για τον έλεγχο της προόδου τους. Η αξιολόγηση του συγκεκριμένου προγράμματος έδειξε ότι οι στάσεις, οι δεξιότητες και το επίπεδο των γνώσεων των αγροτισσών ενισχύθηκαν μετά από αυτό (Sultana and Kamal, 2004).

Η περίπτωση του δήμου Ινφάντα στις Φιλιππίνες

Ενδιαφέρουσα είναι και η περίπτωση εφαρμογής ενός μοντέλου εξ αποστάσεως εκπαίδευσης των γυναικών της υπαίθρου στις Φιλιππίνες, με τη στήριξη του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών. Στη χώρα αυτή μεγάλο μέρος του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού αντιμετωπίζει το πρόβλημα της φτώχειας, του αναλφαβητισμού και των χρονικών περιορισμών και στερείται τη γενική εκπαίδευση και την πρόσβαση στη γνώση. Δεδομένου ότι οι ασιατικοί λαοί χρησιμοποιούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σε πολύ μεγαλύτερη έκταση σε σχέση με άλλους λαούς είναι εύλογο να μπορούν να τα χρησιμοποιούν και για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών τους.

Με το παραπάνω μοντέλο δίνεται η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, προκειμένου να υποστηριχθεί η πρόσβαση του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες και να στηριχθεί η αγροτική ανάπτυξη και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε το ραδιόφωνο για να συμπληρώσει την επίσημη εκπαίδευση και για να επιτευχθεί η κατάρτιση μεγαλύτερου αριθμού αγροτισσών με το χαμηλότερο δυνατό κόστος. Για να προωθηθεί λοιπόν η αιεφόρος ανάπτυξη στη γεωργία εφαρμόστηκε στο δήμο της Ινφάντα στις Φιλιππίνες μια εκπαιδευτική διαδικασία για τον γυναικείο αγροτικό πληθυσμό, με βάση το μοντέλο των ραδιοφωνικών εκπομπών του BBC (Lucas, 1999).

Η γεωργία και η αλιεία αποτελούν την κύρια απασχόληση στο δήμο της Ινφάντα, όπου σημαντικό ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας. Το πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που λειτούργησε για πρώτη φορά στην Ινφάντα το 1996, είχε σαν στόχο την ευαισθητοποίηση του αγροτικού πληθυσμού σε θέματα σχετικά με τη βιώσιμη γεωργία, που βασίζεται όλο και περισσότερο στη βιολογική γεωργία. Συνδυάζοντας το δημοτικό ραδιοφωνικό πρόγραμμα μαζί με την εκπαίδευση στα σχολεία, είχε τη δυνατότητα να εκπαιδεύσει μεγάλο αριθμό αγροτισσών. Ειδικότερα με το πρόγραμμα αυτό χρειάστηκαν δυο χρόνια αντί για επτά που θα χρειαζόταν για την διαζώσης κατάρτιση του ίδιου αριθμού αγροτισσών, με τον ίδιο αριθμό εκπαιδευτών. Από το πρόγραμμα

μπορούσαν να επωφεληθούν και αγρότισσες που δεν είχαν εγγραφεί σε αυτό. Οι στόχοι του συγκεκριμένου προγράμματος ήταν να διευκολύνει την εκπαίδευση των αγροτών στις πρακτικές της αειφόρου γεωργίας, να ενισχύσει τη συμμετοχή τους σε συλλογικές προσπάθειες για την αειφόρο γεωργία και για τη διαχείριση των φυσικών πόρων και τέλος να προετοιμάσει εκπαιδευτές για την κατάρτιση και σε άλλες αγροτικές περιοχές.

Ο σχεδιασμός του προγράμματος βασίστηκε στη μεταφορά της γνώσης μέσω της ομαδικής προσπάθειας. Ειδικότερα, εκτός από ειδήσεις και πληροφορίες για τρέχοντα θέματα περιελάμβανε και συζητήσεις, ανταλλαγή ιδεών μεταξύ των ανθρώπων που βρίσκονται στο στούντιο, ενώ οι ακροατές της ομάδας μπορούσαν να συμμετέχουν με τηλεφωνήματα ή επιστολές. Μετά το τέλος της εκπομπής οι ακροατές της ομάδας συνέχιζαν να συζητούν, να θέτουν προβληματισμούς, να προσπαθούν να βρουν λύσεις και να προγραμματίζουν το θέμα της ερχόμενης βδομάδας. Ο εισηγητής της ομάδας υποβάλει τις προτάσεις στους υπεύθυνους του ραδιοφωνικού προγράμματος για επεξεργασία. Την ομάδα των υπευθύνων αποτελούσαν τρεις ειδικοί: μια τοπική γεωπόνος, ένας ραδιοφωνικός παραγωγός και ένας ερευνητής- εκπαιδευτής. Το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό πρόγραμμα του δήμου Ινφάντα περιελάμβανε εκτός του ραδιοφωνικού προγράμματος και την έκδοση ενός περιοδικού, με νέα και πληροφορίες (Lucas,1999).

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του δήμου της Ινφάντα συνέβαλε στην ενίσχυση της συμμετοχής των αγροτισσών στη διαμόρφωση της αγροτικής πολιτικής. Οι απόφοιτοι που διακρίθηκαν κατά τη διάρκεια της κατάρτισης ορίστηκαν ως εκπαιδευτές για την περαιτέρω κατάρτιση των αγροτών και αγροτισσών στην αειφόρο γεωργία. Τέλος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, συνέβαλε στην βελτίωση της απόδοσης των γεωργικών προϊόντων.

Το παράδειγμα αυτό έδειξε ότι το ραδιόφωνο εκτός από ψυχαγωγικό και ενημερωτικό μέσο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως μέσο εκπαίδευσης και κατάρτισης για την επίτευξη συγκεκριμένων παιδαγωγικών στόχων και για τη βελτίωση των γνώσεων και δεξιοτήτων του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού.

Η περίπτωση του Πακιστάν

Ανάλογη είναι και η περίπτωση του Πακιστάν, μιας ασιατικής επίσης χώρας που το 70% του πληθυσμού ζει σε αγροτικές περιοχές και το 27,5 % είναι αναλφάβητοι εκ των οποίων οι περισσότερες είναι γυναίκες. Οι γυναίκες της υπαίθρου του Πακιστάν στερούνται εκπαίδευσης και οικονομικών και επαγγελματικών ευκαιριών, εξαιτίας της συντηρητικής και πατριαρχικής νοοτροπίας που επικρατεί.

Όπως αναφέρει η Sheikh (2005), η κυβέρνηση του Πακιστάν σε συνεργασία με το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Allama Iqbal (AIU) που είναι το μοναδικό εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό ίδρυμα της χώρας, με το Υπουργείο Παιδείας, με ιδρύματα που ασχολούνται με την αγροτική ανάπτυξη και με μη κυβερνητικές οργανώσεις του Πακιστάν, έχουν προσπαθήσει να εφαρμόσουν προγράμματα για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της αγρότισσας, με απώτερο στόχο να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των οικογενειών και του έθνους ως σύνολο. Ειδικότερα, το AIU έχει αναλάβει το τεράστιο έργο της εκπαίδευσης και κατάρτισης του αγροτικού πληθυσμού και ιδιαίτερα των γυναικών της υπαίθρου. Προσφέρει από προγράμματα αλφαριθμητισμού μέχρι προγράμματα μεταπτυχιακού επιπέδου για την κάλυψη των εκπαιδευτικών αναγκών του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού.

Ενδεικτικά, θα αναφερθεί ο τρόπος οργάνωσης του προγράμματος που προσφέρει τη βασική εκπαίδευση στον γυναικείο αγροτικό πληθυσμό του Πακιστάν και προετοιμάζεται από το AIU. Το πρόγραμμα παρουσιάζεται σε ομάδες των 20

περίπου αγροτισσών, στα χωριά τους, χρησιμοποιώντας απλά και χαμηλού κόστους μέσα, όπως οι κασέτες ήχου. Ένα από τα μέλη της ομάδας ορίζεται ως αρχηγός, ο οποίος κατευθύνει τις συναντήσεις και παρουσιάζει το υλικό. Ο αρχηγός της ομάδας συνεργάζεται και υποστηρίζεται από έναν βοηθό συντονιστή που επιβλέπει 6 ομάδες εκπαιδευομένων. Τέλος, την γενική εποπτεία του προγράμματος έχει ο Συντονιστής που συνεργάζεται με 5 βοηθούς συντονιστή και στην ουσία παρακολουθεί 30 ομάδες με 600 συνολικά εκπαιδευόμενες αγρότισσες. Ανάλογα λειτουργούν και τα υπόλοιπα προγράμματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των εκπαιδευομένων και τους ιδιαίτερους στόχους των προγραμμάτων (Sheikh, 2005).

Οι τρεις προηγούμενες περιπτώσεις που αναφέρθηκαν και αφορούν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ή κατάρτιση των αγροτισσών ασιατικών κρατών, παρουσιάζουν σημαντικές ομοιότητες κυρίως ως προς τα εκπαιδευτικά μέσα και εργαλεία που είναι απλά και χαμηλού κόστους. Η επόμενη περίπτωση που θα αναπτυχθεί, διαφέρει από τις προηγούμενες ως προς την επιλογή των εκπαιδευτικών μέσων και είναι η περίπτωση εξ αποστάσεως κατάρτισης των αγροτισσών της νότιας Ινδίας.

Η περίπτωση της Νότιας Ινδίας

Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της περίπτωσης αυτής βρίσκεται στην χρήση των κινητών τηλεφώνων ως εργαλείο εκμάθησης, προκειμένου να επιμορφωθούν οι γυναίκες της υπαίθρου για να ιδρύσουν μικρές επιχειρήσεις εκτροφής αιγοπροβάτων. Η επιμόρφωση αυτή θα τους επιτρέψει να ιδρύσουν βιώσιμες αγροτικές επιχειρήσεις και επιπλέον να αποπληρώσουν τις πιστώσεις που τους έχουν χορηγηθεί.

Είναι χρήσιμο στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι η Ινδία θεωρείται σήμερα ένα κράτος με σημαντική και ταχεία οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη. Με πληθυσμό πάνω από ένα δισεκατομμύριο, καταβάλλει συνεχώς προσπάθειες για ανάπτυξη και η εκπαίδευση θεωρείται ένα σημαντικό μέσο για την επίτευξη αυτού του στόχου. Χαρακτηριστικό δείγμα αυτής της προσπάθειας είναι η εντυπωσιακή αύξηση του ποσοστού αλφαριθμητισμού από το 16,5% το 1948 στο 64,84% το 2001. Στο συνολικό όμως ποσοστό των εγγεγραμμένων πολιτών, το ποσοστό των εγγράμματων γυναικών είναι το μισό από αυτό των ανδρών. Αυτό οφείλεται στην αδυναμία πρόσβασης των γυναικών των αγροτικών περιοχών στο σχολείο, στην ύπαρξη πολλών γλωσσών και διαλέκτων, στην υπεργεννητικότητα, και στις θρησκευτικές αντιλήψεις, που σε αρκετές περιπτώσεις δεν επιτρέπουν τη μόρφωση των γυναικών κ.ά. (Mukerji & Tripathi, 2005). Το κράτος της Ινδίας φαίνεται να καταβάλλει αξιόλογες προσπάθειες προκειμένου να αυξήσει το ποσοστό των εγγράμματων γυναικών.

Στη συγκεκριμένη εκπαιδευτική προσπάθεια κατάρτισης των αγροτισσών της Νότιας Ινδίας, συμμετέχουν η μη κυβερνητική οργάνωση Vidiyal, η εταιρεία VIDIVELLI και μια οργάνωση που έχει αναπτύξει το πλαίσιο για την δια βίου εκπαίδευσης των αγροτών με τη μεθοδολογία της εκπαίδευσης από απόσταση και τη χρήση των νέων τεχνολογιών. Ειδικότερα, η οργάνωση αυτή θεωρεί ότι αν διευκολυνθεί η εκπαίδευση των αγροτών μιας συγκεκριμένης περιοχής, με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, στη συνέχεια θα ενισχυθεί η προσπάθεια και σε άλλες περιοχές από νέους εκπαιδευτές που θα προκύψουν από την αρχική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Επιπλέον, θεωρεί ότι με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η εκπαίδευση όχι μόνο με κάθετη ροή της γνώσης, δηλαδή από τον εκπαιδευτή προς τους εκπαιδευόμενους, αλλά και με οριζόντια μεταφορά της γνώσης μεταξύ των αγροτισσών της κοινότητας.

Αξίζει να αναπτυχθεί λεπτομερέστερα το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που εφαρμόστηκε στην περίπτωση των αγροτισσών της Νότιας Ινδίας. Οι στόχοι του προγράμματος

ήταν αφενός μεν η κατάρτιση των γυναικών στον τομέα της εκτροφής των αιγοπροβάτων, αφετέρου η κατάρτισή τους στην επιχειρηματική δραστηριότητα και στη διαδικασία των μικροπιστώσεων που χρειάζονταν για την ανάπτυξη των μικρών αγροτικών επιχειρήσεών τους. Το μικροπιστωτικό σύστημα εγκαθίδρυσε πρώτος για την αντιμετώπιση της φτώχειας, με έμφαση στη δανειοδότηση των γυναικών, ο Muhammad Yunus (Norris, 2011) καθηγητής Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο του Μπαγκλαντές, με σπουδές στις ΗΠΑ. Το επιτυχημένο οικονομικό πείραμα του Yunus εξαπλώθηκε σε περισσότερες από 50 χώρες και του χάρισε το Νόμπελ Ειρήνης το 2006. Σύμφωνα με τον Yunus, η βελτίωση των συνθηκών ζωής της οικογένειας είναι περισσότερο υπόθεση των γυναικών και γι' αυτό αποτέλεσαν προτεραιότητα στο εγχείρημά του.

Στην συγκεκριμένη περίπτωση της Νότιας Ινδίας, οι διοργανωτές του προγράμματος θεώρησαν ότι η εκπαίδευση των γυναικών στη διαδικασία των προτάσεων για δανειοδότηση και στον περαιτέρω χειρισμό και αποπληρωμή των δανείων, θα ενθάρρυνε το τραπεζικό σύστημα να τους χορηγήσει τις απαραίτητες μικροπιστώσεις. Οι 300 γυναίκες που επιλέχθηκαν για να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα, εκπαιδεύτηκαν αρχικά για να αναπτύξουν την επιχειρησιακή πρόταση, να ενημερωθούν για τη διαδικασία πίστωσης και να έρθουν σε επαφή με την τράπεζα. Κάθε μια από τις αγρότισσες ζήτησε να λάβει πίστωση για να αγοράσει εννέα αίγες, ένα αρσενικό ζώο και ένα κινητό τηλέφωνο. Ο σκοπός του κινητού τηλεφώνου ήταν να ενισχυθούν οι ευκαιρίες δια βίου εκπαίδευσης και για τις γυναίκες που ήταν αναλφάβητες ή ημιαναλφάβητες. Η τράπεζα συμφώνησε με την πρότασή τους και ενέκρινε τις πιστώσεις που χορηγήθηκαν στα ονόματα των συμμετεχουσών γυναικών. Στη συνέχεια η μη κυβερνητική οργάνωση Vidyal ήρθε σε συμφωνία με την εταιρεία IKSL-Airtel Group, που είναι ένας από τους μεγαλύτερους παρόχους κινητής τηλεφωνίας στη νότια Ινδία, για να σταλούν τα ηχητικά μηνύματα στις 300 γυναίκες μέσω των κινητών τους τηλεφώνων. Συγκεκριμένα, δημιουργήθηκαν 500 περίπου ηχητικά μηνύματα, 60 δευτερολέπτων το καθένα, σε θέματα όπως η διαχείριση των πιστώσεων, πληροφορίες για την εκτροφή των αιγών, τη διαχείριση της υγείας τους κ.λ.π. και στάλθηκαν μέσω των κινητών τηλεφώνων στις γυναίκες του προγράμματος με συχνότητα 3 έως 5 μηνύματα την ημέρα. Το περιεχόμενο των μηνυμάτων διαμορφώθηκε από το Πανεπιστήμιο κτηνιατρικών και ζωικών επιστημών TANUVAS, λαμβάνοντας υπόψη τον τοπικό πολιτισμό και τις τοπικές διαλέκτους. Επιπλέον, τα μέλη εκπαιδεύτηκαν στη χρήση της ψηφιακής φωτογραφίας, ώστε να δημιουργηθεί χρήσιμο το υλικό που μετά από αξιολόγηση να διοχετευθεί στη συνέχεια μέσω των κινητών τηλεφώνων σε όλες τις γυναίκες (Sheikh, 2005).

Οι γυναίκες του προγράμματος είχαν συναντήσεις μια φορά την εβδομάδα και μοιράζονταν τις εμπειρίες τους. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνονταν η ενθάρρυνση, η αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών και η συμμετοχική μάθηση μέσα συλλογική εμπειρία. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων γίνονταν και προβολές βίντεο με σχετικά θέματα και επιπλέον οι εκπαιδευόμενες είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθούν μέσω των τοπικών δορυφορικών καναλιών και σχετικές τηλεοπτικές εκπομπές που οργανώνονταν από τους υπεύθυνους του προγράμματος.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η επισήμανση ότι οι περισσότερες αγρότισσες υποστηρίχθηκαν και από τις οικογένειές τους προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι εκμάθησης. Τα μέλη της οικογένειας ακούγοντας και αυτά το περιεχόμενο των μηνυμάτων με την αγρότισσα, μοιράζονταν τις πληροφορίες και πολλές φορές τη βοηθούσαν στην κατανόησή τους. Αυτή η διαδικασία ωφέλησε και την οικογένεια να μάθει τα νέα πράγματα και να επεκτείνει τις γνώσεις της στην εκτροφή των αιγών.

Οι γυναίκες είχαν μαζί τους τα κινητά τους τηλέφωνα την ώρα της εργασίας τους στο σπίτι ή στους χώρους εκτροφής των ζώων και αυτό διευκόλυνε την χωρική τους ανεξαρτησία. Επιπλέον, για τις γυναίκες που δεν παρακολούθησαν τη σχολική τάξη και ο φόβος της διδασκαλίας και του δασκάλου ήταν υπαρκτός, η κατάρτιση μέσω των κινητών τηλεφώνων, ή μέσω των συναντήσεων και διαλέξεων ήταν πιο προσιτός. Οι εγγράμματες γυναίκες αφενός, αλλά και οι ημιαλφάβητες αφετέρου, με τη βοήθεια των συζύγων τους και των παιδιών τους σημείωναν τις σημαντικότερες πληροφορίες και τις συζητούσαν στη συνέχεια κατά τη διάρκεια των συναντήσεών τους. Με αυτό τον τρόπο ενισχύθηκε και η διαδικασία της μάθησης μέσα από την ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών και έγινε πράξη η μεταφορά της γνώσης και μεταξύ των γυναικών της ομάδας.

Η περίπτωση αυτή της κατάρτισης του γυναικείου πληθυσμού της Νότιας Ινδίας δείχνει ότι στις περιπτώσεις που το τεχνολογικό επίπεδο μιας χώρας το επιτρέπει, είναι δυνατόν να επιλεγούν για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση πιο σύγχρονα εκπαιδευτικά εργαλεία. Επιπλέον, δείχνει ότι με τη χρήση των νέων τεχνολογιών ενισχύθηκε η αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων και επιτεύχθηκε η ανατροφοδότηση και η συλλογική προσπάθεια.

Συμπεράσματα

Από τις ενδεικτικές περιπτώσεις της εκπαίδευσης/κατάρτισης του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού της Ασίας που αναφέρθηκαν, γίνεται φανερό η προσπάθεια των κρατών να ενισχύσουν την εκπαίδευση της ομάδας αυτής του πληθυσμού τους. Η εξ αποστάσεως μεθοδολογία είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη αυτού του στόχου. Με τη μεθοδολογία αυτή επιτυγχάνεται η μείωση του αναλφαριθμητισμού, η κατάρτιση σε θέματα αγροτικής ανάπτυξης και επιχειρηματικότητας, η πρόσβαση στη γνώση, η μείωση της ανεργίας και η αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών. Με τη διάθεση πόρων για την εκπαίδευση των γυναικών της υπαίθρου τα κράτη επιτυγχάνουν την ενδυνάμωση των αγροτικών περιοχών, την ενίσχυση της αγροτικής οικονομίας, την αύξηση της επιχειρηματικότητας και της ανάπτυξης της χώρας και την άνοδο του βιοτικού και οικονομικού τους επιπέδου.

Στο σχεδιασμό των εξ αποστάσεως προγραμμάτων, που απευθύνονται στις γυναίκες της υπαίθρου, είναι απαραίτητο να καθορίζονται ακριβείς και εφικτοί στόχοι, να λαμβάνονται υπόψη οι εκάστοτε εκπαιδευτικές ανάγκες και με βάση αυτές να επιλέγεται η εκπαιδευτική διαδικασία και τα εκπαιδευτικά εργαλεία.

Σε χώρες όπου η πρόσβαση των γυναικών στην τεχνολογία είναι δύσκολη, τα εκπαιδευτικά εργαλεία και μέσα που επιλέγονται είναι απλά και χαμηλού κόστους, όπως ραδιοφωνικές εκπομπές, έντυπο υλικό, κασέτες βίντεο κ.λ.π. Όταν η τεχνολογική ανάπτυξη της χώρας επιτρέπει τη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση και κυρίως όταν σημαντικό ποσοστό των γυναικών της υπαίθρου έχει εύκολη πρόσβαση στην τεχνολογία, είναι δυνατόν να επιλεγούν πιο σύγχρονα εκπαιδευτικά εργαλεία, όπως η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, το ίντερνετ και τα κινητά τηλέφωνα.

Στις περιπτώσεις που αναπτύχθηκαν, η προσπάθεια των γυναικών του αγροτικού πληθυσμού υποστηρίχθηκε αφενός μεν από τον εκπαιδευτή και αφετέρου από τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας. Χαρακτηριστικό είναι επίσης το παράδειγμα υποστήριξης των αγροτισσών της Νότιας Ινδίας από τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας και της κοινότητας.

Οι σχεδιαστές των εξ αποστάσεως προγραμμάτων, προκειμένου να ενθαρρύνουν και να αποτρέψουν τις αγρότισσες να εγκαταλείψουν την προσπάθεια εκπαίδευσής τους, συμπεριλαμβάνουν στο σχεδιασμό και διαζώσης συναντήσεις των μελών της ομάδας.

Στις συναντήσεις αυτές γίνεται συζήτηση, επίλυση αποριών και ανταλλαγή απόψεων. Αξιοσημείωτο τέλος, είναι το γεγονός ότι και στις τέσσερις ενδεικτικές περιπτώσεις η μάθηση των αγροτισσών ενισχύθηκε μέσα από την αλληλεπίδραση, την ομαδική προσπάθεια και την συλλογική εμπειρία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Balasubramanian, K., Thamizoli, P., Umar, A., Kanwar, A. (2010). Using mobile phones to promote lifelong learning among rural women in Southern India. *Distance Education*, 31(2), pp. 193–209. Retrieved on 24 March, 2011 from <http://dx.doi.org/10.1080/01587919.2010.502555>.
- Lucas, F. B. (1999). *A Philippines Case Study on Distance Education*. Retrieved on 22 March, 2011 from <http://www.fao.org/docrep/005/ac789e/AC789E05.htm>.
- Morrison, R. (2008). *Improving the Livelihoods of Women in Rural Areas through Distance Education*. Retrieved on 24 March, 2011 from http://wikieducator.org/images/7/70/PID_255.pdf .
- Mukerji, S., Tripathi, P. (2005). Quality education in India: A mission revisited for distance education institutions. *AAOU Journal*, 1(1), pp. 45-51. Retrieved on 24 March, 2011 from http://aaou.ut.web.id/jurnal_aaou/2005/Article_5_Siran.pdf
- Norris, V. (2011). *Why Muhammad Yunus and the Women of Grameen Matter*. Retrieved on 15 March, 2011 from http://www.huffingtonpost.com/vivian-norris-de-montaigu/why-muhammad-yunus-and-th_b_833389.html.
- Perivoliotis-Chrysovergis, M. (2006) Long distance training for rural women craft producers, *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology (IJEDICT)*, 2(2), pp. 8299. Retrieved on 17 March, 2011 from <http://ijedict.dec.uwi.edu/viewarticle.php?id=168&layout=html>.
- Robinson, B. (1999). Open and Distance Learning in the Gobi Desert: Non formal Education for Nomadic Women. *Distance Education*, 20 (2) pp. 181 - 204. Retrieved on 20 March, 2011 from <http://dx.doi.org/10.1080/0158791990200202>.
- Sheikh, M. A. (2005). *Rural women and distance learning*. Retrieved on 17 March, 2011 from http://cemca.org/disted/Mussaret_Anwar_Sheikh_0245.pdf.
- Sultana, S. A. and Kamal, M. A. (2002). *Distance education and Open Learning in a Developing Country Like Bangladesh*. Retrieved on 17 March, 2011 from <http://www.col.org/pcf2/papers/sultana.pdf>.
- Warner L. (1993). WIST - A science and technology access programme for rural women: The determinants of success. *Distance Education*, 14(1), pp.85 – 96. Retrieved on 30 March, 2011 from <http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all~content=a7391417736>.